

S. KATHLEEN DIETZ FSO, S. MARY-BIRGIT DECHANT FSO

Sveti John Henry Newman (1801–1890)

Uvodna pripomba

Leta 2010 (19. septembra) je papež Benedikt XVI. med obiskom Velike Britanije kardinala Johna Henryja Newmana razglasil za blaženega. Ob tej priložnosti je izšla bogato ilustrirana knjiga z naslovom »Blessed John Henry Newman. A Richly Illustrated Portrait« izpod peresa s. Kathleen Dietz in s. Mary-Birgit Dechant iz Duhovne družine »Delo«.¹ Ta skupnost posvečenega življenja, ki ima v svojem okrilju tudi Mednarodni center Newmanovih prijateljev, je leta 1987 prevzela skrb za skromne, nizke stavbe v Littlemoru blizu Oxforda, ki jih je dal zgraditi Newman še kot anglikanski duhovnik. V tej vasi je s svojimi prijatelji in somišljeniki preživel zadnja štiri leta, preden je prestopil v katoliško Cerkev (1842–1845). Tam je dal zgraditi tudi majhno cerkev. V Littlemoru so se naselile sestre iz Duhovne družine »Delo« ter preuredile hišice v kraj molitve, romanj, duhovnega odmika in študija v duhu – takrat še božjega služabnika – kardinala Newmana in v duhu karizme svoje ustanove. Tjakaj prihajajo obiskovalci z vsega sveta ter si ogledajo »The College«, kot se zdaj imenuje to središče, in vaško cerkev. Sestre jim razkažejo Newmanovo knjižnico, delovno sobo in kapelo, v kateri od leta 1990 hranijo Najsvetejše.

Zgoraj omenjena knjiga prinaša preprosto napisan Newmanov življenjepis skupaj z obilico slikovnega gradiva ter je odličen uvod v spoznavanje tega velikega učenjaka in – od 13. oktobra letos – tudi

uradno razglašenega svetnika. Da bi dobili vpogled v njegovo dolgo in razgibano življenje, iz te knjige objavljamo Newmanov življenjepis v šestih kratkih poglavjih. Avtoricama s. Kathleen Dietz in s. Mary-Birgit Dechant iz Duhovne družine »Delo« se iskreno zahvaljujemo za dovoljenje. – Besedila, ki sledijo, je prevedel dr. Bogdan Dolenc.

Začetki (1801–1817)

John Henry Newman se je rodil 21. februarja 1801 v Londonu (City of London) nedaleč od kraja, kjer danes stoji londonska borza. Oče John in mati Jemima (Fourdrinier) sta imela šest otrok, John je bil najstarejši. Oče je bil bankir in solastnik v banki Newman & Ramsbottom. Sin John je preživljal srečno otroštvo ter tolažbo ljubeče in tesno povezane družine.

Ko mu je bilo sedem let, ga je oče poslal v šolo v Ealingu. Tam se je tako odlikoval, da je ravnatelj dr. Nicholas večkrat rekel, da ni noben drug deček s takšno lahkoto napredoval vse od prvega do zadnjega razreda kakor John Henry Newman. Bil je ljubezniv in marljiv, a vzkipljiv fant. Čeprav ga ni vleklo k igram z drugimi fanti, je imel izreden čut za šalo. Sprostitev je našel v branju in pisanju. Ni bil samotarski, nasprotno, postal je vodja tajnega društva z imenom Društvo oglednikov (Spy Club), katerega člani so izdajali občasni list z imenom Listnica (The Portfolio). Tudi sam je sestavljal dva občasna lista Oglednik (Spy) in Proti-Oglednik (Anti-Spy), pozneje pa list Opazovalec (Beholder). Kakor povesta imeni prvih dveh, je v drugem listu napadal to, kar je v prvem pisal. Rad je nastopal v predstavah in je pri štirinajstih letih napisal celo kratko komično opero, za katero je zložil napeve za pesmice.

Marca leta 1816 je moral oče zapreti banko. Družabnikom je uspelo poplačati vse upnike, a banke ni bilo mogoče rešiti. Newmanovi so bili zato prisiljeni oddati družinsko hišo v najem. Oče se je moral poskusiti kot pivovar v Altonu.² Službo je dobil po posredovanju družabnikov. John Henry je čez poletne počitnice ostal v šoli v Ealingu. Z jesenskim trimesečjem leta 1816 jo je

končal. Prav to trimesečje se je pokazalo kot ključno za njegovo nadaljnje življenje.

Kar zadeva vero in versko prepričanje, so bili Newmanovi običajna anglikanska družina. Njihovo krščanstvo se je osredotočalo na Sveto pismo. Glavna sestavina verskega življenja je bilo prebiranje oziroma poslušanje svetopisemskih zgodb. John Henry po lastnih besedah kot deček še ni imel izoblikovanih verskih prepričanj vse do tega jesenskega trimesečja med avgustom in decembrom leta 1816, ko je doživel svoje »prvo spreobrnjenje«, kot je ta dogodek pozneje sam imenoval.

»Ko mi je bilo petnajst let,« je zapisal skoraj petdeset let pozneje v svojem delu *Izpoved mojega življenja*, »bilo je jeseni leta 1816, sem doživel veliko miselno spremembo. Prišel sem pod vpliv neke določene veroizpovedi.«³

Povod za njegovo spreobrnjenje je bila bolezen; podobno je veljalo za poznejše velike trenutke v njegovem življenju. V tej bolezni je začutil »težko Božjo roko«. Kadar koli je pozneje govoril o »izkušnjah pred tem dogodkom in po njem«, je vedno omenjal, da so bile »strah vzbujajoče in znane samo Bogu«⁴. Kljub temu je bolezen odprla njegovega duha in srce, da se je učljivo prepustil vodenju duhovnika Walterja Mayersa, ki je poučeval klasične predmete. Bil je goreč in pobožen evangelikalski⁵ duhovnik ter za Newmana človeško orodje, ki je v njem sprožilo »začetek vere v Boga«. Mayers mu je dal v roke več knjig, ki so bile vse napisane v duhu kalvinizma. Med njimi je bila knjiga Thomasa Scotta,⁶ ki ga je Newman začel tako občudovati in spoštovati, da je razmišljal, da ga obišče v njegovem župnišču. Rad bi bil srečal človeka, kateremu je – človeško govorjeno – skoraj dolgoval svojo dušo.⁷

Bral je tudi Milnerjevo⁸ *Cerkveno zgodovino* in se v njej prvič srečal s cerkvenimi očeti. V istem času je prebiral Newtonovo⁹ knjigo o prerokbah glede Antikrista. Nasprotujoče si misli, ki jih je srečal v teh dveh knjigah – ljubezen do cerkvenih očetov in do Cerkve prvih časov ter prepričanje, da je papež Antikrist, ki so ga napovedali Daniel, sv. Pavel in sv. Janez – so hromile njegov um in povzročile, da ga je več let spremljala razdvojenost v mišljenju, kot je sam zapisal.¹⁰

Toda trajen in prevladujoč sad njegovega spreobrnjenja je bilo prepričanje, da obstaja objektivna resnica, ki ni odvisna od naših misli in občutij, ki je torej neodvisna od nas. To dogmatično načelo je postalo temelj vsega njegovega poznejšega razmišljanja in delovanja. V roke nam daje ključ za pravilno razumevanje Newmana in njegovih spisov.

Newman v Oxfordu – leta v kolegiju svete Trojice (1817–1822)

Newman je že zelo zgodaj – pri svojih šestnajstih letih – začel svoje šolanje v kolegiju svete Trojice (Trinity College) v Oxfordu. Življenje v kolegiju je bilo zanj povsem nov svet. Svojim domačim ga je opisoval z navdušenjem in neizkušeno začetnika. Po vrsti preprirov z manj resnimi študenti, ki so na vsak način hoteli, da jim dela družbo pri njihovih popivanjih, se je skupaj s prijateljem Johnom Bowdenom lotil resnega študija. Oba sta se pogosto učila enajst ali tudi dvanajst ur na dan.

Vendar študij ni izpolnjeval vsega njegovega časa. Nekaj časa sta z Bowdenom pisarila in objavljala, Newman pa je vztrajno igral violino, po čemer ga je poznal ves kolegij. Nekoč je pisal sestri Harriet, da je bil povabljen, naj se pridruži nekemu učitelju, ki je igral bas in bil nor na glasbo. Učiteljeva zagnanost je bila kriva, da je moral Newman od sedmih do dvanajstih dopoldne igrati godalne kvartete. »Uboge moje roke in oči in glava in hrbet!« je tarnal.¹¹

Maja leta 1818 je bil izvoljen za štipendista kolegija svete Trojice. Zapisal je, da so se ga začele lotevati posvetne misli. Decembra leta 1820 je diplomiral, vendar se je pri izpitih izkazal bolj revno in ni dobil pohvale za odličen uspeh, na katero je upal. Po diplomi je poučeval druge študente. Z zaslužkom je pomagal rodnemu bratu Francisu, da je zmogel stroške za študij na univerzi. Novembra leta 1821 je njegov oče gospodarsko propadel in Newman je čutil, da mora prevzeti večjo finančno odgovornost za svoje domače. Oče mu je prigovarjal, naj se odloči, in januarja leta 1821 je sklenil, da svoje življenje posveti Cerkvi.

V letih bivanja v kolegiju svete Trojice so se hitro pokazali sadovi njegovega »prvega spreobrnjenja«. Najprej v tem, da je odklanjal vabila na popivanja; ta odločnost je bila po eni strani del njegove narave, hkrati pa tudi del Božje milosti. Sadovi so se kazali še v tem, da je redno preverjal svoje nagibe; da je pretehtaval različna bolj ali manj pomembna verska vprašanja; da se je na pamet naučil raznih odlomkov Svetega pisma in da si dosledno spraševal vest. Hotel je biti poslušen Božji volji, a je dvomil o različnih rečeh, o katerih je bral ali jih slišal v pridigah. Tega pa ni počel iz nepotrpežljivosti, ampak se je teh vprašanj lotil z iskrenim miselnim naporom. Še so ga spremljale kalvinske misli, a je hkrati razvil močno pobožnost do presvetega zakramenta. Sklenil je, da med dolgimi počitnicami leta 1821 vsaka dva tedna prejme obhajilo.

Newman v Oxfordu – leta v kolegiju Oriel (1822–1842)

Dvanajstega aprila leta 1822 je bil Newman izvoljen za učitelja (fellow) na kolegiju Oriel (Oriel College); ta dan mu je od vseh ostal »v najbolj živem spominu«. Možnosti za izvolitev sicer niso bile največje, toda »veliko usmiljenje, ki mi ga je izkazala Božja previdnost«¹² je bilo močnejše od možnosti. Izvolitev mu je omogočila varno prihodnost – tako je razmišljal – in mu priskrbela zelo potrebna denarna sredstva, s katerimi je lahko pomagal domačim, saj je njegov oče novembra prejšnjega leta doživel bankrot. Tako se je začela njegova sijajna univerzitetna poklicna pot, ki je trajala vse do leta 1845. Tega dne se je Newman vse življenje spominjal s spoštovanjem in hvaležnostjo.

Učiteljska služba na Orielu za Newmana ni bila le zaslužek, ampak tudi možnost akademske kariere, umsko napredovanje in razvijanje idej ob druženju z drugimi učitelji, hkrati pa okolje, v katerem je stopil na pot iskanja resnice, in nova, globoka prijateljstva. Oriel je bil zanj tudi prostor, kjer je opravljal svojo službo, kajti leta 1824 je bil posvečen za diakona, leto pozneje pa za anglikanskega duhovnika. Kot diakon je dušnopastirsko deloval na župniji sv.

Klemena (St Clement's) blizu Magdaleninega mostu. Vodil je redna cerkvena opravila, obiskoval vse župljane, hkrati pa zbiral denarna sredstva za gradnjo nove cerkve. Bil je goreč in zelo delaven. Izmed dušnopastirskih dolžnosti mu je bilo v največje veselje obiskovati bolnike. Prav njegovo pastoralno delo pri sv. Klemenu, pa tudi njegovo druženje z drugimi učitelji na Orielu je sprožilo v njem spremembo v razmišljanju. Polagoma je začel opuščati kalvinske poglede, zaradi katerih je gledal na ljudi bodisi kot na povsem dobre ali povsem slabe. Zanj je bilo značilno, da je šel razvoj dejavnosti v korak z razvojem mišljenja. »Ves človek se razvija,« je pozneje zapisal v *Izpovedi svojega življenja*.¹³ V tem času (1825) je bil imenovan tudi za podravnatelja v študentskem domu sv. Albana (St Alban Hall), ki ga je vodil Richard Whately, poznejši anglikanski nadškof v Dublinu.

Potem ko je bil spomladi leta 1826 imenovan za tutorja (tutor je univerzitetni učitelj, ki nadzoruje študijsko delo študentov, op. prev.) na Orielu, je zapustil župnišče pri sv. Klemenu in službo v domu sv. Albana, ker je bil dve leti za tem (1828) imenovan za upravitelja (vikarja) župnije univerzitetne cerkve sv. Marije. V tem času je napisal svojo prvo knjigo *Arijanci četrtega stoletja*. Potem se je odpravil na svoje prvo potovanje v tujino. Družbo sta mu delala prijatelj Hurrell Froude in njegov oče. Pluli so po Sredozemlju in obiskali tudi Rim. Newmanova popotna tovariša sta se odpravila nazaj v Anglijo, on pa se je na svojo pest vrnil na Sicilijo. Tam je zbolel za mrzlico in skoraj umrl, a tudi tokrat je bolezen prinesla s seboj milost in spreobrnjenje.

Po vrnitvi s potovanja po Sredozemlju je čas dozorel za dogajanje, ki ga bodo pozneje poimenovali oxfordsko gibanje in v katerem je Newman prevzel vodilno vlogo. Gibanje si je prizadevalo povrniti Angleško Cerkev (Church of England) k njenim apostolskim koreninam, ji pomagati k dojetju lastne istovetnosti spričo vse večjega nadzora s strani vlade in jo vzdramiti za nastop proti sočasnemu liberalizmu, ki je začel vdirati vanjo, kakor nevihtni oblaki zasenčijo jasno nebo.

Newmanov vpliv in vodstvo v oxfordskem gibanju nista slonela le na pisanju Času primernih razprav (*Tracts for the Times*) in na

objavljanju člankov o različnih vprašanjih, ampak sta izviralata tudi iz njegovih pridig v cerkvi sv. Marije, ki jih je imel ob nedeljah popoldne. Te pridige so sčasoma postale znamenite neodvisno od oxfordskega gibanja.

Ob študiju in pisanju, zlasti pa zaradi preučevanja cerkvenih očetov so se Newmanovi pogledi na Cerkev še naprej spreminjali in razvijali. Cerkev prvih stoletij je postajala njegov ideal, toda kje je mogoče najti to Cerkev danes? To vprašanje se je začelo v njem grozeče dvigati.

Newman je bil človek, ki je gojil globoka in raznovrstna prijateljstva. Mnogi prijatelji vstopajo v tok njegovih nešteti dolžnosti, ki jih je imel v letih bivanja v Orielu, in jim vtiskujejo svoj pečat. V neki pesmi je zapisal, da so trkali na njegova vrata včasih tudi »nepovabljeni, nenadejani«. ¹⁴ Prav tako so prihajali njegovi domači, skupaj z vsemi radostmi in bolečinami, ki zaznamujejo odnose med zmotljivimi človeškimi bitji. V tem času se je zdelo, da je smrt mahala s svojo koso prav blizu Newmana: iztrgala mu je oba prijatelja in nekaj družinskih članov. Leta 1828 je nenadno umrla njegova najmlajša sestra Mary, stara komaj devetnajst let. Leta 1836 je izgubil mater in najbližjega prijatelja Hurrella Frouda. Spremembe v njegovih verskih pogledih so boleče odmevale v prijateljskih in družinskih odnosih, še posebno ob poznejšem prestopu v katoliško Cerkev. Kljub temu so nekatera prijateljstva trajala dolga leta ter srečno prestala preizkus časa in razdalj.

Newmanovo življenje v Oxfordu je bilo na splošno nabito z dogodki ter je teklo v znamenju intelektualnih razpravljaj, pisanja in pridiganja. Povsem drugačno je bilo njegovo dušnopastirsko delo v bližnji vasi Littlemore, ki je spadala pod zvon župnije Svete Device Marije v Oxfordu. Ko je Newman leta 1828 prevzel skrb za Littlemore, je bila to revna vas brez cerkve in šole. Že leta 1836 pa so sredi vasi posvetili novo cerkev. Kmalu zatem so pod nadzorstvom Newmanovega kaplana J. R. Bloxama postavili tudi šolsko poslopje. Postni čas leta 1840 je Newman preživel v Littlemoru in maja se je le s težkim srcem vrnil v Oxford. Poleg rednih bogoslužnih dolžnosti in obiskovanja bolnikov se je posvečal otrokom, tudi

ob pomoči svojih sester, ter jih učil celo napevov gregorijanskega korala. Njegove nedeljske ure verouka so pritegnile tudi študente in učitelje iz Oxforda, ki so ob lepem vremenu z veseljem napravili izlet do Littlemora. Ko je pozneje zanj prišel čas, da se poslovi od razumskih razpravljanj ter začne iskati Božjo voljo v bolj odmaknjem življenju molitve, posta in študija, se je umaknil prav v Littlemore in tam doživel uslihanje svojih molitev.

Littlemore in prestop v katoliško Cerkev (1842–1847)

Leta 1842 se je Newman preselil v Littlemore, v vas nedaleč od Oxforda, kjer je opravljal svojo duhovniško službo, saj je pripadala župniji Svete Device Marije v Oxfordu. Za tamkajšnje župljane je sezidal cerkev. Vzljubil je službovanje v tej vasici, ki je bila tako različna od Oxforda in tamkajšnjega univerzitetnega vzdušja. Najel je staro kaščo za žito in jo preuredil v vrsto nizkih stanovanj, v nekdanjih hlevih pa uredil prostor za knjižnico. Nekateri prijatelji in znanci so za krajše ali daljše obdobje prihajali k njemu. Ščasoma so se oprijeli življenja po določenem pravilu, ki jim je omogočilo urejen potek dneva, v katerem so se vrstili skupna molitev, obroki, časi tihote in tako naprej. Newman je nadaljnja leta vse do 1845 preživel v molitvi, postu in študiju, vse to pa z enim samim ciljem: spoznati, kakšno mesto v Cerkvi mu je namenila Božja volja.

Zanj je bilo to obdobje srečno, hkrati pa nasičeno z neko napetostjo zaradi neizogibne odločitve, ki se mu je bližala, pa zaradi negotove prihodnosti in končno zato, ker je moral puščati v negotovosti druge, predvsem prijatelje in tiste, ki so se nanj obračali za vodstvo. »Preživljam stvari, ki jih je pač treba preživeti,« je pisal prijatelju.¹⁵ Zlasti ga je žalostilo, da je puščal v negotovosti svoje prijatelje. Tistim, ki so ga naravnost vpraševali glede njegovega položaja, je odgovarjal odkrito. Menil je, da utegne biti odkritosrčnost najboljše zdravilo proti pretresu, ki bo sledil njegovemu dejanskemu prestopu v katoliško Cerkev. Isto zdravilo je poskusil pri dolgoletnem prijatelju Puseyju,¹⁶ ki kar ni mogel verjeti, da bi

Newman zares zapustil Angleško Cerkev. Menil je, da bo prijatelju prihranil bolečino, če mu pomaga pogledati resnici v obraz.

Leta 1843 je William Lockhart, eden od Newmanovih tovarišev v Littlemoru, nanagloma prestopil v katoliško Cerkev. Newman se je čutil nekako odgovornega za to. Poleg tega je tudi on prišel do prepričanja, da je rimska Cerkev prava Kristusova Cerkev. Iz teh razlogov se je odpovedal službi upravitelja (vikarja) cerkve Svete Device Marije. Ni bil več pripravljen opravljati službe duhovnika znotraj cerkvene skupnosti, za katero je menil, da je v razkolu.

Newman je še nekaj časa ostal v Angleški Cerkvi kot navaden vernik, a ni prenehal moliti za spoznanje, kam ga pelje pot. Notranje navzkrižje v njem je naraščalo. Olajšanje je čutil, ko je pisal pisma, v katerih je vdovi prijatelja Williama Frouda opisoval potek svojega razmišljanja. Ta pisma dobro orisujejo njegov umski razvoj. Pogled na pot, ki jo je dotlej prehodil, mu je pomagal, da je jasneje videl, kam ga pelje. A ko je v nekem drugem pismu poskušal opisati tok svojega razmišljanja, je priznal, da ne more povsem ustrezno prikazati razvoja, skozi katerega je šel. Ostal je le neki vtis, ni pa bilo mogoče ugotoviti, kakšno razmišljanje ga je do tega vtisa pripeljalo – »kakor da gledam odstranjevanje gradbenega odra, ko je zgradba dokončana«. ¹⁷

Prepričanje, da je Angleška Cerkev v razkolu in da je rimska Cerkev prava, se je krepilo prav do te točke, da se je iz strahu pred nesrečo izogibal potovanj, ker ni hotel umreti zunaj prave Cerkve. Vendar klika k prestopu še ni jasno zaznal. Menil je, da se mora še preizkušati. Čeprav v sebi ni prepoznaval nobenega napačnega nagiba, ni hotel, da bi ga vodila čustva, ki jim ni mogel zaupati. Kaj pa, če je kakor koli žrtev slepila? V takem razpoloženju je začel pisati *Razpravo o razvoju krščanskega nauka*. V upanju, da bo odstranil zadnje preostale ovire na svoji poti, da bo razblinil vsak miselni oblak, ki je še visel nad rimsko Cerkvijo, je začel raziskovati teorijo razvoja nauka in jo poskusno naobračati na posamezne nauke. Ko je delo napredovalo, so se ovire na poti umikale in oblaki razpihali. Še preden je bila knjiga povsem dokončana, se je odločil, da vstopi v katoliško Cerkev.

John Henry Newman je bil sprejet v katoliško Cerkev 9. oktobra 1845 ob navzočnosti Dominika Barberija (pozneje je bil razglašen za blaženega). Ta italijanski duhovnik – pasijonist je že v zgodnji mladosti začutil klic, da bi deloval v Angliji. Z velikim upanjem je spremljal napredovanje oxfordskega gibanja. Do tega dogodka je prestopila v katoliško Cerkev že večina teh, ki so živeli z Newmanom v Littlemoru, dva pa sta se za to odločila skupaj z njim.

Newman je ostal v Littlemoru do februarja 1846, potem se je skupaj z večino svojih duhovnih sopotnikov za kratek čas umaknil v Old Oscott (kraj so pozneje preimenovali v Maryvale – Marijina dolina). Po nagovarjanju dr. Wisemana, poznejšega kardinala in westminstrskega nadškofa, se je odločil, da postane katoliški duhovnik. Skupaj z Ambrosom St Johnom so ga poslali v Rim, da na misijonski kongregaciji (Propaganda Fide) dopolni svoje študije; tam je bil 30. maja 1847 posvečen za duhovnika.

Tako je slednjič našel svoj dom. Nikoli ni obžaloval svojega prestopa v katoliško Cerkev; ta dogodek je opisal kot »priplutje v пристanišče po viharni plovbi«. ¹⁸ Prednosti, ki jih je našel v svojem novem domu, zlasti navzočnost Gospoda v najsvetejšem zakramentu, so odtehtale vse tisto, čemur se je odrekel in kar je izgubil s svojo odločitvijo. Tisti, ki so sprožili oxfordsko gibanje skupaj z njim – Keble, Pusey, Church, Rogers – so večinoma vse življenje ostali anglikanci. Bowden je kot anglikanec umrl leta 1844. Nobeden izmed Newmanovih domačih mu ni sledil v katoliško Cerkev.

Več let po prestopu je Newman pisal prijatelju o sebi: »Tista dolga leta tesnobe so pustila sledi na mojem obrazu – in ko so mimo, ne morem odstraniti njihovih fizičnih posledic ... Naj dodam samo to, da Božja roka čudovito bedi nad menoj, da sem deležen obilja blagoslovov in ugodnosti in da me nikoli niti za trenutek ni obšla skušnjava dvoma glede velikega koraka, ki sem ga napravil leta 1845.« ¹⁹

Delo za Oratorij sv. Filipa Nerija

Newman je prejel papeževo odobritev načrta, da pripelje Oratorij sv. Filipa Nerija v Anglijo, ravno na svoj rojstni dan, 21. februarja 1847. Odločeno je bilo, da Newman, Ambrose St John in drugi z njima po posvetitvi za duhovnike opravijo noviciat v Rimu pod vodstvom rimskih oratorijancev. To se je zgodilo poleti in jeseni leta 1847 in omenjena sta se vrnila v Anglijo na sveti večer tistega leta. Naslednje leto (1. februarja 1848) je Newman ustanovil prvi oratorij na angleških tleh v Maryvalu, dva tedna pozneje pa je v cerkvi sv. Wilfrida v Yorku sprejel v oratorijansko skupnost F. W. Fabra in njegove tovariše.

Leto po ustanovitvi je prestavil sedež oratorija na Alcester Street v Birminghamu, kjer so kupili in za svoje potrebe preuredili staro žganjarno za brinjevec. Junija istega leta je bil ustanovljen oratorij v Londonu; Faber je postal predstojnik, številni njegovi somišljeniki pa člani. Leta 1852 se je oratorij v Birminghamu vnovič preselil, tokrat na svoje sedanje mesto v Edgebastonu (Birmingham).

Newman, ki je v oratoriju našel svoj dom, se je privadil na življenje oratorijanskega duhovnika, ki je vključevalo dušnopastirske dolžnosti, kot so spovedovanje, pridiganje in obiskovanje bolnikov. Poleg tega mu je bilo kot predstojniku naloženo, da vodi mesečne sestanke kapitlja, ob katerih je imel govor za sobrate oratorijance. Zdi se, da so neprestano tekla kakšna gradbena ali druga dela v oratoriju ali za oratorij in Newman je moral spremljati tudi take praktične zadeve. Seveda se je lahko opiral na pomoč sobratov oratorijancev, zlasti na Ambrosa St Johna, ki je bil vse od dni v Littlemoru njegov zvesti prijatelj. Kljub temu je našel čas za pisanje, pripravil celo vrsto predavanj in v poznejših letih vnovič izdal svoje anglikanske spise, ki jim je dodal nekaj »katoliških« opomb.

Leta 1851 je imel Newman vrsto predavanj z naslovom *Sedanji položaj katoličanov v Angliji*. V petem predavanju je bil prisiljen obtožiti nekega italijanskega bivšega duhovnika z imenom Giovanni Giacinto Achilli, ki je imel prav v tistem času v Birminghamu predavanja proti katoliški Cerkvi. Ta mož je živel nemoralno in

zlorabljal ženske ter prišel tudi v Anglijo. Newmana je obtožil klevetanja, v prepričanju, da ne more predložiti dokazov za svoje trditve. Pravda se je vlekla celi dve leti. Sodnik je razsodil v prid Achilliju in Newman je moral plačati sto funtov kazni. Rzsodba pa je bila tudi po mnenju protestantov pristranska.

Medtem ko je tekel sodni postopek, Newman ni držal križem rok. Kar je mogel, je napravil v prid svoji pravdi. Katoličane širom po svetu je prosil za molitev, ker je bil prepričan, da more samo molitev rešiti ta položaj v prid Cerkvi. Poleg običajnih dolžnosti, ki jih je imel kot oratorijanec in predstojnik samostana, se je lotil načrta, ki mu je bil zelo pri srcu, hkrati pa je bil povezan z mnogimi težavami. Novembra 1851 so ga naprosili, da ustanovi irsko katoliško univerzo v Dublinu in postane njen prvi rektor. To se je zgodilo in službo je opravljal do leta 1857. V pripravi na odprtje univerze je imel predavanja o univerzitetni vzgoji in izobrazbi. Izšla so v knjigi z naslovom *Ideja univerze*, ki je doživela tri izdaje ter postala eno njegovih najznamenitejših in najbolj razširjenih del.

Oktober leta 1850 je dr. Wiseman, poznejši kardinal in westminstrski nadškof, razglasil obnovev katoliške hierarhije v Angliji. Prva sinoda škofov obnovljene hierarhije je potekala julija 1852. Ob tej priložnosti je Newman imel govor z naslovom *Druga pomlad (The Second Spring)*.²⁰ V tem času je zgoraj omenjeni sodni postopek še vedno tekel.

Novembra leta 1853 je dočkala odprtje oratorijska cerkev v Birminghamu, novembra naslednje leto pa katoliška univerza v Dublinu. Newman je uredil, da so univerzitetnim zgradbam dodali cerkev, za katero je napravil načrte arhitekt John Hungerford Pollen. Denar zanjo je prispeval Newman, in sicer od sredstev, ki so ostala od prispevkov katoličanov za poplačilo stroškov sodnega procesa v zvezi z duhovnikom Achillijem. Knjigo *Ideja univerze* je zato posvetil tistim, ki so ga tako velikodušno podprli med sodnim postopkom.²¹ V tem času je namreč prejel darove in molitveno podporo katoličanov širom po svetu.

Leta 1857 se je Newman odpovedal službi rektorja katoliške univerze na Irskem. V šestih letih službovanja se je zvrstilo veliko

dogodkov: okoli 56-krat je moral z ladjo čez Irsko morje, delal je za ohranitev univerze, kot predstojnik je vodil oratorij v Birminghamu, v prvem letu pa se je moral v sodnem postopku zagovarjati pred obtožbami klevetanja. Po odpovedi se je še bolj vrgel v dušnopastirsko delo in skrb za oratorij ter maja leta 1859 ustanovil šolo v okviru oratorija.

Leta 1864 je pisatelj Charles Kingsley v nekem članku napadel Newmanovo poštenost in resnicoljubnost celotne katoliške duhovščine. Newman si je s Kingsleyjem najprej dopisoval, vendar ni dosegel zadovoljivega opravičila ali umika obtožb. Zato je napisal svoje znamenito delo *Izpoved mojega življenja (Apologia pro vita sua)*, v katerem je pred vso javnostjo predstavil razvoj svojega verskega razmišljanja. Knjiga ga je vnovič postavila v luč žarometov. Mnogim katoličanom in prav tako anglikancem je pomagala sprevideti njegovo neoporečnost in poštenost njegovih nagibov.

Jeseni leta 1865 je E. B. Pusey izdal knjigo, za katero je upal, da bo korak k pomiritvi nesoglasij med anglikansko in katoliško Cerkvijo, ter ji je zato dal naslov *Spravni spis (An Eirenicon)*. V njej je zapisal, da obstajata med obema cerkvenima skupnostma dve glavni težavi: katoliško češčenje blažene Device Marije in papeževa nezmotnost, kakor jo razumejo katoličani. V podporo svojim trditvam je navajal nekatera Newmanova dela iz anglikanskega obdobja. Newman se je odločil, da svojemu dolgoletnemu prijatelju napiše odgovor, in je januarja leta 1866 objavil *Pismo Puseyju (Letter to Pusey)*. Spis prinaša Newmanove najjasnejše in najbogatejše misli o pobožnosti do blažene Device Marije.

Leta 1870 je objavil knjigo *Razprava o gramatiki pritrditve (Essay in Aid of a Grammar of Assent)*. Delo je dolga leta pripravljal v svojih mislih in se je že nekajkrat lotil pisanja. V knjigi je poskušal pokazati, kaj je pritrditve v veri, kako um pride do pritrditve. Verovati zanj pomeni priti do gotovosti.

Razglasitev verske resnice o papeževi nezmotnosti na prvem vatikanskem koncilu je med nekatoličani izzvala različne bojazni in predsodke. Tako je leta 1875 angleški premier Gladstone zapisal,

da katoličani ne morejo biti lojalni podložniki krone, ker morajo verovati papežu in ga ubogati. Na te trditve je Newman odgovoril z znamenitim *Pismom norfolškemu vojvodi*, v katerem je razčlenil svoje razumevanje vesti.

Istega leta je umrl njegov sobrat Ambrose St John. To je bila boleča izguba zanj in za oratorij v Birminghamu; občutil jo je kot rano, ki se morda nikoli ne bo mogla zaceliti. Pozneje je njegovi priprošnji pri Bogu pripisoval vstop štirih novincev v birminghamski oratorij, saj si je prav Ambrose St John tako zelo prizadeval, da pridobi nove poklice.

Newmanova naslednja leta v oratoriju vse do imenovanja za kardinala so bila nabita z dejavnostmi. Nikakor niso bila lahka, nasprotno, prinesla so mu kup raznovrstnih preizkušenj na vseh življenjskih področjih. Zelo dobro se je naučil razlikovati med človeškimi in Božjimi prvinami v Cerkvi. Ni bil slep za človeške šibkosti, krhkosti in napake ljudi v cerkveni službi, a vse to ni nikoli omajalo njegove velike ljubezni do Cerkve ali zasenčilo njegove vere vanjo. Kot katoličan je nemalo trpel s strani katoličanov, toda tu je našel svoj dom – v katoliški Cerkvi in v oratoriju. Vanj se je naselil mir. Njegovi številni sodobniki pričujejo o njegovem močnem značaju, njegovi vedrini, vztrajnosti v težavah, predvsem pa o njegovi veliki ponižnosti.

Kardinal (1879–1890)

Papež Leon XIII. je 12. maja 1879 imenoval Johna Henryja Newmana za kardinala katoliške Cerkve. Za imenovanje, ki je prišlo v obliki papeževega pisma (Biglietto)²², se je zahvalil v znamenitem govoru ob imenovanju.²³ Njegovo bivanje v Rimu je otežil hud prehlad, zaradi katerega je moral večino časa prebiti v svoji sobi. Na praznik sv. Filipa Nerija se ni mogel udeležiti niti svete maše. Zdravniki so odredili, da si mora med vrnitvijo v Anglijo privoščiti počitek na svežem morskem zraku in soncu v Livornu, toda na Ligurski obali se je prehlad ponovil in je spet moral ostati med

štirimi stenami. Krhkega zdravja se je 1. julija 1879 vrnil v oratorij v Birmingham, kjer so mu pripravili radosten sprejem.

Ko se je ves nemir v zvezi s kardinalskim imenovanjem polegel, se je Newmanovo življenje vrnilo v običajne kolesnice, ki so ga prekinjali občasni obiski v Oxfordu, Londonu in celo oddih v Walesu. Zdravje mu je na splošno še dobro služilo. Trpel pa je zaradi občasnih slabosti, napadov zaspanosti, kot jih je sam imenoval, sčasoma tudi zaradi oslabelega vida, gluhotе in izgube občutka v konicah prstov, zaradi česar skoraj ni mogel več pisati. Njegov korak je postajal negotov. V začetku leta 1880 je dvakrat padel in si zlomil tri rebra. Tudi njegova pridigarska dejavnost se je počasi iztekala.

Vendar se Newman ni predajal nedelavnosti. Še vedno je vzdrževal številne pisne stike, čeprav je moral večino pisem narekovati. Občasno je sprejemal obiske, večji del povabil na obiske ali nastope pa je moral odklanjati. Februarja leta 1881 sta izšla zadnja dva zvezka enotne izdaje njegovih del, namreč dva zvezka *Izbranih razprav sv. Atanazija*; leta 1887 ju je še enkrat popravil.

Newmanova zadnja leta so tekla mirno in spokojno. Občasno se je še vključil v kakšno razpravljanje. Ni si mogel kaj, da se ne bi odzval na laži ali zgrešene trditve o veri. Ohranil je smisel za humor ter se rad pošalil na račun svojih let in betežnosti. Ljudje, ki so ga obiskovali, so najpogosteje ganjeni omenjali njegovo preprosto in globoko ponižnost. Lord Coleridge ga je opisal kot »preprostega, skromnega in otroško igrivega«, Frederick Bowles pa je po njegovem obisku vzkliknil: »Kakšna ponižnost, kakšna dobrotljivost, kakšna ljubezniva blagohotnost.«²⁴ Marca leta 1885 je Newman obiskal starega prijatelja Deana Churcha, ki je po obisku zapisal, da je bil njegov »nasmeh prav tak kakor nekoč, enako tudi njegovo šegavo mežikanje«²⁵. Isto leto se je dal fotografirati pri Barraudu v njegovem londonskem ateljeju.

Znamenitemu fotografu nekaj časa ni uspelo najti najboljšega izraza na njegovem obrazu, dokler ni začel oče Neville kramljati z njim o živalskem vrtu, ki sta ga nedavno obiskala skupaj. Pogovor o živalih, ki so ga vedno živo zanimalo, je Newmana razvedril in fotograf je ujel zaželeni posnetek.

Leta 1886 je pesnik Francis Turner Palgrave dobil dovoljenje, da v oratoriju opravi pogovor s kardinalom. Kot je bilo pričakovati, se je v dolgih letih, odkar sta se videla, precej spremenil. Njegov glas, ki ga je Palgrave nekoč poslušal v Littlemoru, je še ohranjal »veliko nekdanje skrivnostne mehkode«, »izraz obraza, ki je nekoč razodeval nemirno iskanje, pa se je spremenil v popolno umirjenost«.²⁶

Umirjenost je dejansko zaznamovala zadnja Newmanova leta. Njegov mir je prihajal od znotraj: predanost Božji volji, za katero si je vsa dolga leta prizadeval, je prehajala v tiho pričakovanje gledanja Boga iz obličja v obličje. Skoraj vsi njegovi prijatelji so odšli v večnost pred njim; od najbližjih članov družine ga je preživel samo brat Frank. Dolgo se je pripravljaj na smrt in zdaj je bil pripravljen.

9. avgusta 1890 ga je obiskala nečakinja Grace, edina hči sestre Harriet, ki je prekinila stike z njim še pred njegovim prestopom. Nečakinjo je videl samo enkrat, ko je imela tri leta; takrat sta z materjo obiskali Littlemore. Njen obisk v oratoriju to poletje pa je prinesel ozdravitev needinosti v družini, kar je Newmanu zelo dobro delo. Naslednjo noč je zbolel za pljučnico. Hitro je pešal, prejel je še bolniško maziljenje in umrl 11. avgusta ob 8.45 zvečer.

Novico so naslednji dan prinesli vsi časopisi. Pohvalno so pisali o njegovi neoporečnosti, poštenosti, čistosti namenov in plemenitosti. Pogrebna maša je bila 19. avgusta v oratorijski cerkvi. Pokopali so ga na oratorijskem pokopališču v Rednalu, v grob, v katerega je bil položen Ambrose St John; taka je bila Newmanova izrecna želja. Spominska plošča v križnem hodniku oratorija nosi napis: *Ex umbris et imaginibus ad veritatem* – Iz senc in podob k resnici.²⁷

Opombe

¹ Duhovna družina »Delo« (Familia spiritualis Opus, FSO) je skupnost posvečenega življenja v katoliški Cerkvi, ki jo je leta 1938 skupaj s svojim duhovnim voditeljem ustanovila preprosta gospodinjska pomočnica, Belgijka, mati Julia Verhaeghe (1910–1997), »da bi bila po Božji volji orodje za njegovo ‚Delo‘« (prim. Jn 6,29). Po 2. svetovni vojni so na njeno pobudo nastale prve sestrške skupnosti, ki so se razširile tudi zunaj Belgije. Poleg sestrške je leta 1986 nastala duhovniška skupnost. Z »Delom« so duhovno povezane tudi mnoge družine, samski in ovdoveli. Leta 2001 je papež sv. Janez Pavel II. priznal in

potrdil skupnost kot »družino posvečenega življenja«. Njen sedež je v samostanu Thalbach (Bregenz, Avstrija), skupnosti pa so še v teh državah: Belgija, Italija (Rim; tam je semenišče skupnosti in od 1975 *Središče Newmanovih prijateljev*), Nizozemska, Nemčija, Francija, Izrael (Jeruzalem), Anglija (Littlemore), Irska, ZDA, Madžarska in Slovenija (duhovno središče v Vogljah na Gorenjskem, ki izdaja revijo *Luč Cerkve*). Duhovna družina »Delo« si je za cilj postavila širjenje ljubezni do Cerkve kot »Božje družine«. Želi biti zakoreninjena v evharistiji, ki je izvir edinosti z Bogom in med ljudmi, ter v zvestobi nasledniku sv. Petra in zdravemu verskemu nauku. Več na domačih straneh: <http://www.delo-fso.org/>; <http://www.daswerk-fso.org/>. Op. prev.

² Alton je trg v okrožju East Hampshire kakšnih 87 km zahodno od Londona. Op. prev.

³ J. H. Newman, *Apologia pro vita sua*, Pleterje 1973, 63 (knjiga je izšla v ponatisu z naslovom *Izpoved moje življenja*, Pleterje 1989). Op. prev.

⁴ *Autobiographical Writings*, ur. Henry Tristram, Sheed & Ward, London 1956, 268.

⁵ Evangelikalstvo (evangelicalism) poudarja osebno vero in osebno spreobrnjenje, posvečenje in zveličanje po veri v zadostilno Kristusovo smrt; poudarek je na močnih čustvih, ki so pomembnejša od vere. V ospredju je tudi želja posredovati vero drugim, manjši pomen pa imajo objektivne prvine vernosti: veroizpoved, zakramenti in vidna Cerkev. Op. prev.

⁶ Thomas Scott (1747–1821) je bil razlagalec Svetega pisma, ki je v svojem delu *Moč resnice* (*Force of Truth*, 1779) vneto zagovarjal kalvinizem. Op. prev.

⁷ Prim. *Izpoved*, 64.

⁸ Joseph Milner (1744–1797) je bil vnet evangelikalec. Njegova *Zgodovina Kristusove Cerkve* je bila zelo razširjena. Prinaša veliko navedkov cerkvenih očetov. Op. prev.

⁹ Isaac Newton (1642–1727) je bil naslavnejši fizik svojega časa. Kot veren anglikanec je pisal tudi o verskih vprašanjih in zagovarjal milenaristična stališča, zlasti ko je pisal o Danielovih prerokbah in Janezovem Razodetju. Op. prev.

¹⁰ Prim. *Izpoved*, 66.

¹¹ LD I, 75: *The Letters and Diaries of John Henry Newman*, ed. Charles Stephen Dessain, et al., zvezki I–X (Oxford University Press, Oxford 1978–2007); XI–XXII (Thomas Nelson and Sons Ltd., London 1961–1972); XXIII–XXXI (Oxford University Press, Oxford 1973–1977).

¹² *Autobiographical Writings*, 63.

¹³ *Izpoved*, 225.

¹⁴ *Verses on Various Occasions*, 46.

¹⁵ LD X, 412; Pismo Henryju Edwardu Manningu, 16. 11. 1844.

¹⁶ Edward Bouverie Pusey (1800–1882) je bil eden od voditeljev oxfordskega gibanja, profesor v Oxfordu in kanonik pri Christ Church. Njegov ugled in učenost sta veliko pripomogla k uspehu gibanja. Kot privrženec »visoke Cerkve« (High Church) je zagovarjal resnično Kristusovo navzočnost v evharistiji, zakrament spovedi in veljavnost odveze, ki jo podeli duhovnik. V spisih se je zavzemal za zedinjenje s katoliško Cerkvijo, a je bil razočaran nad razglasitvijo papeževe nezmotnosti na 1. vatikanskem koncilu. Anglikanska Cerkev se ga spominja na obletnico smrti. Op. prev.

¹⁷ LD X, 376; Osnutek pisma neznanemu naslovljencu, 30. 10. 1844.

¹⁸ *Izpoved*, 291.

¹⁹ LD XII, 223; Pismo gospe Williama Frouda, 16. 6. 1848.

²⁰ Delni prevod in povzetek tega govora je bil objavljen v članku: John Henry Newman, »Anglija, to je čas tvojega obiskanja«, *Communio* 12 (2002), št. 2, 163–170. Op. prev.

²¹ O Newmanovi »*Ideji univerze*« glej več člankov v *Communio* 23 (2013) 261–329. Op. prev.

²² *Biglietto* ali *Biglietto di nomina* je papeževo pismo, v katerem sporoča izbrancu, da je imenovan za posamezno službo ali dostojanstvo. Op. prev.

²³ *Biglietto Speech*.

²⁴ M. Trevor, *Light in Winter*, Macmillan, London 628, 635.

²⁵ LD XXXI, 128, FN 4.

²⁶ LD XXXI, 184, FN 5.

²⁷ Pomemben je slovenski prevod izbora Newmanovih del »*Vodi me, dobrotna luč*«, Mohorjeva družba v Celju 1979. Prevedel Janez Zupet. Spremna beseda Edmund Böhm in Anton Strle. Prav tako John Henry Newman, *Skrivnost Cerkve*, Mohorjeva družba, Celje 1998. Prevedla Ina Slapar. Glej razpravo: Anton Strle, *Kardinal John Henry Newman*, v: isti, *Teologi za prihodnost*, Družina, Ljubljana 1998, 225–312. Op. prev.